

MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINING HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI SUBYEKTLARI BILAN O'ZARO HAMKORLIGINI UMUMIY TAVSIFI

Abdiqahhorov Jasurbek Baxtiyor o'g'li

325-guruh kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20425392>

Annotatsiya

Ushbu maqolada mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshiruvchi boshqa subyektlar bilan o'zaro hamkorlik mexanizmlari, huquqiy asoslari va ushbu hamkorlikning jamiyat barqarorligini ta'minlashdagi roli tahlil qilinadi. Hokimliklarning hududiy darajada profilaktika chora-tadbirlarini muvofiqlashtirish funksiyasi va uning samaradorligini oshirish yo'llari yoritilgan. Unda profilaktika tizimining mazmun-mohiyati, mahalliy hokimiyat organlarining vakolatlari, ichki ishlar organlari, mahalla fuqarolar yig'inlari hamda jamoatchilik institutlari bilan hamkorlik mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, huquqbuzarliklarning oldini olishda subyektlar faoliyatining ahamiyati hamda hamkorlik samaradorligini oshirishga qaratilgan takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Mahalliy davlat hokimiyati, hokimlik, huquqbuzarliklar profilaktikasi, ichki ishlar organlari, mahalla, ijtimoiy hamkorlik, jinoyatchilikning oldini olish.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida huquqbuzarliklar va jinoyatchilikka qarshi kurashish masalasi nafaqat alohida bir davlat, balki xalqaro hamjamiyat oldidagi dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Dunyoning rivojlangan davlatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, huquqbuzarliklarning oldini olish faqatgina huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati bilan cheklanib qolmay, balki davlat boshqaruvi organlari, fuqarolik jamiyati institutlari va jamoatchilikning o'zaro hamkorligini talab etuvchi murakkab ijtimoiy-huquqiy tizim hisoblanadi.

Xalqaro tajribada, xususan, AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya, Yaponiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarda mahalliy boshqaruv organlarining profilaktika subyektlari bilan hamkorligiga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu davlatlarda “community policing” (jamiyat bilan hamkorlikdagi politsiya faoliyati), “safe city” (xavfsiz shahar) hamda “preventive governance” (profilaktik boshqaruv) kabi tizimlar orqali jinoyatchilikning oldini olishning samarali mexanizmlari joriy etilgan. Masalan, Buyuk Britaniyada mahalliy kengashlar, politsiya va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlik asosida hududiy xavfsizlik dasturlari amalga oshiriladi. AQSHda esa mahalliy hokimiyat organlari va politsiya departamentlari fuqarolar bilan doimiy muloqot olib borib, jinoyatchilik xavfi yuqori hududlarni monitoring qiladi. Yaponiyada mahalla tizimiga o'xshash “Koban” modeli orqali hududiy profilaktika samarali yo'lga qo'yilgan bo'lib, unda fuqarolar va politsiya o'rtasidagi ishonch asosiy omil sifatida qaraladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ham jinoyatchilikning oldini olish masalasiga alohida e'tibor qaratib, davlatlarga profilaktik faoliyatni kuchaytirish, mahalliy boshqaruv organlari va jamoatchilik institutlari hamkorligini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berib kelmoqda. Xususan, BMTning jinoyatchilikning oldini olishga oid xalqaro hujjatlarida huquqbuzarliklarni barvaqt aniqlash va ularning sabablarini bartaraf etish eng muhim vazifalardan biri sifatida qayd etilgan.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini takomillashtirish, mahalliy davlat hokimiyati organlarining bu boradagi rolini oshirish hamda profilaktika subyektlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish bo'yicha keng ko'lamlı islohotlar

amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, “Xavfsiz mahalla” tamoyili asosida ichki ishlar organlari, mahalla fuqarolar yig’inlari, ta’lim muassasalari va jamoatchilikning o‘zaro hamkorligini rivojlantirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Shu sababli mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlari bilan o‘zaro hamkorligini xalqaro tajriba asosida ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Taklif va tavsiyalar

Profilaktika subyektlari o‘rtasida yagona elektron tizim yaratish

Mahalliy hokimliklar, ichki ishlar organlari, mahalla va boshqa profilaktika subyektlari o‘rtasida tezkor axborot almashinuvi uchun yagona elektron platformani joriy etish zarur.

Mahalla va profilaktika inspektori hamkorligini kuchaytirish

Har bir mahallada profilaktika inspektori, yoshlar yetakchisi va xotin-qizlar faollari bilan muntazam uchrashuvlar tashkil etilishi kerak.

Yoshlar bilan individual ishlash tizimini rivojlantirish

Jinoyatga moyil yoki nazoratsiz yoshlar bilan psixologik va ijtimoiy ishlash mexanizmlarini kuchaytirish lozim.

Fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish

Aholi orasida huquqiy targ‘ibot ishlarini kuchaytirish, ayniqsa maktab, kollej va oliy ta’lim muassasalarida profilaktik tadbirlarni ko‘paytirish maqsadga muvofiq.

Profilaktika inspektorlarining malakasini oshirish

Ularning psixologik, kommunikativ va zamonaviy texnologiyalar bo‘yicha bilimlarini muntazam oshirib borish kerak.

Raqamli monitoring tizimlarini joriy etish

“Xavfsiz mahalla” va videokuzatuv tizimlarini kengaytirish orqali huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish imkoniyatlarini kuchaytirish zarur.

Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish

Fuqarolar, volontyorlar va jamoatchilik guruhlarini profilaktika tadbirlariga keng jalb etish kerak.

Muammoli oilalar bilan manzilli ishlash

Ijtimoiy xavf guruhiga kiruvchi oilalarni erta aniqlash va ular bilan psixolog, mahalla va ichki ishlar organlari hamkorligida ishlash tizimini rivojlantirish lozim.

Hududiy kriminogen vaziyatni doimiy tahlil qilish

Har bir hudud kesimida jinoyatchilik sabablarini o‘rganib, individual profilaktika choralari ishlab chiqish kerak.

Xalqaro tajribani joriy etish

AQSH, Yaponiya, Germaniya kabi davlatlarning “community policing” va “safe city” tajribalarini milliy tizimga moslashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqbuzarliklar profilaktikasi subyektlari bilan o‘zaro hamkorligi jamiyatda qonuniylik va jamoat xavfsizligini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy davrda huquqbuzarliklarning oldini olish faqatgina huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati bilan cheklanib qolmay, balki davlat organlari, mahalla institutlari, ta’lim muassasalari va jamoatchilikning uzviy hamkorligini talab qiluvchi murakkab tizim sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, mahalliy davlat hokimiyati organlari hududdagi kriminogen vaziyatni barqarorlashtirish, fuqarolar muammolarini o‘rganish, yoshlar va ijtimoiy himoyaga

muhtoj qatlam bilan ishlash orqali huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishda muhim o‘rin egallaydi. Ayniqsa, profilaktika inspektorlari, mahalla fuqarolar yig‘inlari, yoshlar yetakchilari hamda jamoatchilik institutlari o‘rtasidagi hamkorlik tizimi profilaktika samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Xalqaro tajriba ham shuni ko‘rsatadiki, jinoyatchilikka qarshi kurashishda “community policing”, “safe city” va jamoatchilik nazoratiga asoslangan mexanizmlar yuqori samaradorlik beradi. Shu bois O‘zbekistonda ham profilaktika faoliyatini raqamlashtirish, subyektlar o‘rtasida tezkor axborot almashuvini yo‘lga qo‘yish hamda fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, amaliyotda mavjud muammolar, jumladan axborot almashinuvi sustligi, ayrim hududlarda profilaktik tadbirlarning formal tashkil etilishi hamda profilaktika inspektorlarining ish yuklamasi yuqoriligi tizimni yanada takomillashtirish zaruratini ko‘rsatadi. Kelgusida huquqbuzarliklar profilaktikasi samaradorligini oshirish uchun mahalliy davlat hokimiyati organlari va profilaktika subyektlari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish, yoshlar bilan individual ishlash tizimini rivojlantirish hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Umuman olganda, mahalliy davlat hokimiyati organlari va profilaktika subyektlarining samarali hamkorligi jamiyatda tinchlik, barqarorlik va xavfsizlikni ta‘minlashning muhim kafolati bo‘lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni. 2014-yil 14-may.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Mahalliy davlat hokimiyati to‘g‘risida”gi Qonuni. 1993-yil 2-sentabr.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ichki ishlar organlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.
6. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi ma‘lumotlari va statistik to‘plamlari.
7. Kriminologiya: Darslik / Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2022.
8. Huquqbuzarliklar profilaktikasi: O‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2021.
9. Birlashgan Millatlar Tashkilotining jinoyatchilikning oldini olishga oid xalqaro hujjatlari.
10. Community Policing and Crime Prevention Strategies. – New York, 2020.
11. Crime Prevention and Criminal Justice Handbook. – United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Vienna, 2019.
12. Mahalla institutining jamiyatdagi o‘rni va ahamiyati bo‘yicha ilmiy-amaliy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2023.
13. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi materiallari.
14. Ichki ishlar organlari faoliyatiga oid ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – Toshkent, 2022.
15. Lex.uz МИЛЛИЙ ҚОНУНЧИЛИК БАЗАСИ
16. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi
United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)